

EESTI A 無 O

SÕNUMI TOOJA

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi infoleht
Ilmub 1989. a. jaanuarist.

Nr. 5—6 Märts 1989.

Hind 40 kop.

EAO esimehe Linnart Mälli tervituskõne vastuvõtul Hiina RV Liaoningi provintsi delegatsiooni auks

Lugupeetud külalised!

Teoks on saanud see, millest aasta tagasi, kui taastasime Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi, ei osanud unistadagi. Nüüd olete aga siin, tulite lihtsalt ja loomulikult täitma oma missiooni, looma sidemeid hiina ja eesti rahva vahel. Eesti on hiina keeles Aishaniya. Selle esimene silp-hieroglüüf tähendab 'armastus'. Tundub, et hieroglüüfi valik väljendab teie suhtumist meisse. Teadke, ka meie suhtume hiina rahvasse sümpaatiaga.

Me teame, kui palju võlgneb maailm Hiinale. Me teame, et nüüdisvõimendusele ei oleks olemas, kui Hiina poleks maailmale andnud väga suurel hulgal leiutisi ja avastusi, millest väljapaistvaimad on paber, trükkikunst, kompass ja püssirohi. See näitab, et Hiina on olnud inimtsivilisatsiooni üheks suuremaks keskuseks.

Nii iidne kultuur nagu hiina kultuur suudaks oma põhjatust varamust pakkuda inimkonnale vajalikke väärtusi veel pikka aega isegi juhul, kui sinna midagi uut ei lisanduks. Kuid me teame, et seda uut

tuleb aasta-aastalt üha rohkem. Me teame, et meil on palju õppida mitte üksnes vanalt, vaid ka uelt Hiinalt. Teie edusammud on üldtuntud ja me ei häämastuks, kui Hiina jõuaks tuleval sajandil uuesti inimtsivilisatsiooni etteotsa. Arvame, et jõuate seda kiiremini, mida rohkem suudate säilitada ja taastada muistset. Me teame, kui edukad te ka selles olete.

Kahju, et viibite Eestis vaid viis päeva. Ometi olen veendunud, et jõuate nendegi jooksul sõlmida kasulikke sidemeid majanduse ja kultuuri vallas ning leiate palju uusi sõpru. Tahaks loota, et teie külaskäik on suureks sammuks Hiina-Eesti suhete arengus. Teid on miljard, meid miljon, kuid kas tähendab see midagi, kui huvi on vastastikune?

Tõstan klaasi teie terviseks, kallid külalised! Liaoningi terviseks, Hiina terviseks!

UKU MASING

on küllap kõikidele „Sõnumitooja“ lugejatele teada-tuntud mees, kuigi seni on ilmunud vaid väike osa sellest, mida ta kirjutas. Tema eluaeg (1909—1985) langes väga keerulisesse aastatesse. Nende sisse mahtus küll ka Eesti Vabariigi aeg, mil ta välja kujunes, kuid hiljem ei leidnud ta ei võimetekohast tööd ega ametlikku tunnustust. Väga vähesed said temast aru ja ega ta teinudki midagi selleks, et endast rohkem teada anda. Kuid ta käsikirjaline pärand on tohutu. Tahaks loota, et see kõik kunagi ka trükkimist leiab. „Sõnumitooja“ ei suuda avaldada mahukaid terviklikke teoseid, kuid ta suudab ära trükkida neist fragmente. Siin ja mitmes järgmises numbris ilmuvad katked käsikirjalisest raamatust, mille pealkirjaks on „Budhismist“ (Masing eelistas niisugust kirjaviisi „budis-mile“ ja „buddhismile“). Raamatu aluseks olid loengud, mida ta pidas 60-ndate aastate algul, vahetult enne oma sunnitud äratulekut Usuteaduste Instituudist. Kuulajad panid loengud kirja, Masing redigeeris ja täiendas neid ning sellest peale levib „Budhismist“ masinakirjaliste koopiatena. Siia on valitud lõike, mis kuuluvad võrdleva usundiloo valdkonda. Masing oli kristlane, kuid ta ei olnud võitlev, sektantlikult ühteainsasse kapselduv kristlane, nagu neid meil praegu isegi katoliiklaste hulgas kohata võib. Ta oli salliv ja mitmekülgne, küllap vist seepärast, et oli väga haritud ja paljumõistev. Ta pidas Kristuse õpetust õigeks, kuid mitte ainuõigeks. Samad sõnad käivad ka Buddha, Lao-zi, hiljem isegi šamaanide kohta. Tõeline avatus, tõeline pluralism on küllap vist see, mitte aga upsakate monomaanide üksteist vaevutaluv „rahulik kooseksisteerimine“. Valik on tehtud masinakirjakoopiast. See kannab Masingu pühendust, dateeritud 11. XI 1965 ja asub L. Mälli raamatukogus. Leheküljenumbriid lõigete järel osutavad just sellele koopiale. Valiku on teinud Märt Läänemets.

Loe lk. 4.

Küllased käisid vastuvõtul Tartu raekojas. Pildil (vasakult) Pang Houyi, Wang Xin, Che Dan, Linnart Mäll, Zhang Guangshun ja Liu Liwei raekoja ees.

Ain Protsini foto

Kas kauget on veel olemas?

Intervjuu PANG YINGIGA

„Oo, keda ma näen!“

„Pang Ying! Tere!“

„Tere, Linnart! Kas mäletad, millal me viimati kohtusime?“

„Vist paarikümne aastat tagasi.“

„Tõepoolest. Aga mul on see hästi mees.“

„Ka minul.“

Umbes niisuguste sõnadega said ootamatult ja täiesti juhuslikult 24. veebruaril Leningradis kokku vanad tuttavad. Järgnes muidugi pikem jutuaamine, millest kasvas välja intervjuu.

Pang Ying. Kui kaua Sa juha Leningradis elad?

Oma kolmkümne aastat tuleb ära. Õpetan ikka Leningradi ülikoolis tänapäeva hiina keelt. Kuid kodakondsust pole vahetanud. Olen hiinlane ja jään selleks.

Eelmisest kohtumisest mäletan, et hoidusid Hiinas minemast.

Muidugi, kes siis pead vabatahtlikult tulle pistab! Kuid viimastel aastatel olen seal mitu korda viibinud. Üsna pea, märtsi keskel, lendan jälle.

Mis mulje praegune Hiina Sulle jätab?

Õnneks on Hiinas ka vanat järgi, mis jätab alati hea mulje. Kuid ka see uus, mida praegu tehakse, on tähelepanuväärne. Muutused on suured ja enamikus lähevad nad heas suunas. Rahvas on tõesti aastaaastalt üha paremini elama hakanud. Inimesed julgevad kõigest vabalt rääkida ja ei karda enam saladuslikke ametkondi.

Aga mis Sa arvad, missugune on Hiina paarikümne aasta pärast? Kas tagasi lööki ei tule?

Arvan, et see on välistatud. Kuid paarikümne aasta pärast on Hiina täiesti modernne tööstusmaa arenenud põllumajandusega, nagu tavatsetakse öelda.

Mis märgid lubavad nii väita?

Paljud, kõigest ei jõua rääkida. Linnade välispilt moderniseerub silmnähtavalt. Kerkivad pilvelõhkjad, mitmel tasapinnal asuvad autoteed, tehnika viima-

se sõna järgi siustatud vabrikud. Hiina kaubad (ma ei räägi üksnes antikvaarsetest esemetest) on mujalgi maailmas nõutavad. Meil siin tuntake paraku vaid termoseid.

Aga mida Hiina veel pakku- da suudab?

Alustame ülalt. Kompuutreid, videotehnikat, muud elektroonikat, fotokaupu, kosmeetikat, siidi, vürtse, toiduaineid, puuvilju... Nimetasin vaid asju, millest siin suurt puudust tuntakse.

Kas neid kõiki on Hiinas vabalt saada? Äkki on neid lihtsalt seepärast, et rahvas on vaene ja ei jõua midagi osta?

Hind on muidugi Hiinas võimas regulaator, kuid ma ei ütles, et rahvas on vaene. Kauplusi on palju, kõigest ostetakse, kaubakäive on suur. Värvitelerid on pea igas perekonnas ja kvaliteedilt on nad paremad kui siin. Arvan, et Hiina teleritel oleks siin suur minek.

Kuid miks siis neid müügil ei ole?

Miks? Kaubavahetus kahe maa vahel on veel väike. Mis aga puutub „musta“ turgu, siis paistab, et meil ei ole veel seda kogemust, mis paneks Hiina kaupus usaldama. Kust aga saab kogemust tulla, kui keegi peale ei hakka?

Tõepoolest! Mida aga siiski ette võtta?

Arvan, et uute kooperatiivide mehed või ka mõne linna kaubandusorganisatsioonid võiksid otsesidemeid Hiinaga rajada. Räägi Eestis, mulle küll paistab, et kui kusagil midagi lahti läheb, siis vaid Eestis. Nõuandjaks võin ma alati jääda. Näiteks miks ei võiks Tartus või Tallinnas või veel mujalgi olla hiina restoranid. Saan aru, et peate end Lääne rahvaks. Kuid Läänes on need vaata et igas linnas.

Hiina restoranid! See oleks küll uhke. Kuid räägime otsesidemetest. Kuidas eestlane end Hiinas tunneks?

Arvan, et hästi. Hiinas võib vabalt igale poole sõita, vähe- malt igas provintsi keskuses on

„viietärniline“ hotell (Leningradis näiteks on kõige parem hotell vaid „neljätärniline“). Hiina kõnekeelt polegi vaja osata, hakkama saab inglise keelega. Räägi sellest Eestis!

Räägin! Kuid mis on Hiina edu saladus? Miks meil siin perestroika kuidagi käima ei taha hakata, pean silmas majanduse valda?

Noh, sellest on palju räägitud ja kirjutatud, mida uut ma ikka lisada oskaksin. Hiinas tehti kõigepealt põllumajandus korda. Nüüd on talupoeg jälle talupoeg. Hiinas hakati kohe astuma, siin aga tehakse suuri plaane. Oletame, et meie ees on jõgi, ja meil on vaja minna teisele kaldale. Hiinlane hakkab astuma (muidugi otsib enne seda koolmekoha), proovib jala all kivisid. Kui kivi kõigub, siis ei astu peale ja otsib uue kivi. Astub vaid selle peale, mis kannab. Nii ongi juba jõutud, ütleme, poole maa peale. Siin aga vaieldakse, kuidas silda ehitama hakata. Ilma sillata ei taheta minema hakata. Üks projekt teise järel! Olen kuulnud, et ka teil seal on neid mitmeid. Kui projektide üle alles vaieldakse, millal siis ehitamiseks läheb? Ja kui lähebki, kes siis garanteerib, et sild kokku ei varise? Kuid üldiselt ma ei tea, kumb tee on parem. Eks tulevik näita!

Vahest jätkame siis seda teemat jälle paarikümne aasta pärast. Kuid luba esitada veel mõned küsimused. Mitu parteid on Hiinas?

Minu teada on neid praegu viis. Kui Mao ajal olid teised parteid täiesti kontrolli all, siis praegu ma ei ütles seda.

Missugune religioon praegu Hiinas domineerib?

Budism, kindlalt budism. Tao- iste on väga vähe, kristlasi samuti vähe, konfutsianism ei ole aga päris religioon. Kuid religioonide piirid ei ole Hiinas nii kindlad, kui siin. Mõned budistid on mingil määral ka taoistid ja kõik budistid mõnes mõttes konfutsianistid. Kristlased küll vastandavad end kõigile

teistele. Kuid nad on ise lõhenenud ja vaidlevad rohkem omavahel. Ikka nii, et kes on õigem ja parem.

Mis probleemid hiinlastele praegu muret teevad?

Inflatsioon, tööpuudus. Paljudele ei meeldi, et noored ei austa vanasid enam nii, nagu varem. Mis puutub aga kultuurimälestistesse, siis nende eest hoolitsetakse. Taastatakse temp- leid ja kloostreid.

Kas vaid kui arhitektuuri- mälestisi või pannakse nad ka oma esialgseid funktsioone täitma?

Tehakse nii üht kui teist. Kuid siiski väga paljud kloost- rid ja templid tegutsevad ka nüüd kui kloostrid ja templid. Üldiselt on taastatud ka mun- kade haridustase.

Kuid ütle, miks hiinlased välismaal, näiteks Ameerika Ühendriikides on nii edukad?

Siin on mitu põhjust. Kõigepealt konfutsianismist päritud püüd saada haritud inimeseks. Ameerikas tahab iga hiinlane panna oma lapsed ülikooli ja panebki. On nõus selle nimel tegema kõige mustemat tööd. Lapsed on aga kõrgharidusega! Tead ju, kui palju on Ameerika teaduses hiinlasi!

Olen hiina nimesid tõesti palju kohanud. Minu meelest on neid eriti palju küber- netikas ja tuumafüüsikaas. Miks?

Tundub, et need alad on hiinlasele kuidagi loomupärased. Sellest on isegi kirjutatud.

Küllap seepärast need alad ka Hiinas on nii arenenud. Kuid Hiina on ometi nii kaugel. Kuidas siis ikka saak- sid tihedad sidemed sõlmuda?

Kaugel? Kas tänapäeva maail- mas on veel kauget olemas? Hiinal on tihedad sidemed enamiku maadega maailmas, paljud neist on kaugemal kui Eesti. Usun, et kui hiinlased Eestisse tulevad, tuntakse nende vastu väga suurt huvi.

Eks me näe!

Küsitles Linnart Mäll

Läks mööda vaid 10 päeva ning „Pargi“ ette sahises mikro- buss. Sellest astusid välja Zhao Guangshun, Wang Xin, Pang Houyi, Liu Liwei ja Chen Dan. Teiste sõnadega: delegatsioon Hiina RV Liaoningi provintsi. Tulid kui Eesti Akadeemilise Orientaliselti külalised, kuid neid huvitas Eesti kui tervik ja eestlased kui inimesed. Nad saabusid 7. märtsi õhtul. Järgnes viis päeva, täis tihedat tööd. Kuid saabumise- õhtul korraldas EAO esimese vastuvõtu nende auks. Peeti kõnesid (esimehe oma on ära trükitud lk. 1), arutati koostöö- võimalusi EAO ja Liaoningi provintsi organisatsioonide vahel ning peeti plaane, mida järg- mistel päevadel teha. Üht-teist oli ettegi valmistatud.

Ja me nägimegi...

Nii mindi 8. märtsil, naiste- päeval, rahvusvahelisele näitu- sele „Naine fotokunstis“. Meil siin on püütud muljet jätta, nagu oleks Hiinas niisuguse kunsti eest ranged karistused ette nähtud, kuid külaliste käitumi- sest küll seda välja lugeda ei saanud. Nad vaatasid näitust huviga, ostsid näituse katalooge, vestlesid korraldajatega ja aruta- sid võimalikku koostööd. Näiteks lubasid nad järgmisel näitusel välja panna ühe peaaühinna — ülimoodsa fotoaparaadi.

Veel suurema huviga oodati külalisi sama päeva pärastlõunal „Flora“ Tartu tsehhis. Paistab, et siit hakkab midagi meile kõigile vajalikku välja kooruma.

Hiinlased tundsid huvi fero- moonide ja väetiste vastu, eest- lased jälle Hiina kosmeetika vastu. Sõlmiti leping ja võib- olla jõutaksegi niikaugele, et Hiinas hakatakse meie litsentsi- de järgi tootma feromoonide, meil aga seda, mis eriti naistele meele- pärane on.

Kuid seda hakkab ilmselt varemgi müügile tulema. Sest järgmisel päeval sõlmiti leping ka Tartu Kaubandusvalitsusega. Kaubavahetus, mis muu. Loode- tavasti tuleb Hiinast muudki meil defitsiitset, nagu näiteks magnetofonilinte ja vürtse.

Huvi hiinlaste vastu oli tõesti suur. Pidime ära ütlema mitmest ettepanekust kohtuda

põhjusel, et nad olid Tartus ikkagi vaid ühel tööpäeval. Kuid käia jõudsid nad „Sanga- ris“, millega paistab samuti sidemeid sõlmuvat.

Ning muidugi Ülikoolis. Liao- ningi provintsis on 8 kõrgemat õppeasutust (nende hulgas ka traditsioonilist meditsiini õpe- tav kool), mis võiksid meile huvi pakkuda. Külalised võtsid kaasa kirja, milles Tartu Üli- kooli poolt pakutakse koostööd meid ja meil huvitavates vald- kondades. Loodetavasti veel sel aastal toimub esimene delegat- sioonide vahetus.

Nüüd aga sellest, mis meile kõige põnevamaks võib osutuda. Külalised sõlmisid lepingu ka „Vanemuisega“. Meile peaks tu- lema pekingi ooper. Mitte Pe- kingist, sest pekingi ooper tä-

Järg 8. lk.

Vanade Idamaade kultuuri-pärand on teatavasti väga mitmekülgne. Vana-Hiina päritoluga lauamäng go (hiina keeles *wei qi*) on ilmselt üks vanimaid meie päevini jõudnud oma-alaolisi tahke sellest pärandist. Tema vanuseks arvatakse ligi 4–5 tuhat aastat, ja erinevalt paljudest teistest sarnastest mängudest ei ole go kogu oma eluaja vältel oluliselt muutunud. Go-mäng kuulub tüübilt kabe ja malega samasse intellektuaalsete mängude klassi. Selles ja ka mõnes „Sõnumitooja“ numbris püüame lugejale tutvustada seda liidet ning meelele mõistuspäraselt rahuldust pakkuvat harrastust. Kirjutiste aluseks on peamiselt V. Astaškini ja G. Nilovi artiklisari (vt.: В. Асташкин, Г. Нилов. Школа го. — „Наука и жизнь“, 1975, 8—12; 1976, 1—5), millest avaldame ka valitud katkendeid.

Artiklisarja autorid kirjutavad: „See mäng leiutati Hiinas, kuid suurima õitsengu saavutas go Jaapanis, kuhu ta jõudis meie ajaarvamise esimestel sajanditel. Go oli algselt Jaapani keisririigikonna ja aristokraatia privileeg, kuid hiljem hakkas go-mäng järk-järgult tungima kõigisse ühiskonna kihtidesse. Peagi hakati selle mängu oskusele vaatama kui omapärasele inimese intellektuaalse arengu indikaatorile, mis soodustas professionaalsete mängijate ja õpetajate sündi.“

Vana mõttetena ütleb, et see, kes on oskuslik go-s, on oskuslik ka elus. Lubatagu siinkohal tsiteerida üht lõiku 13. sajandil Jaapanis elanud suure poeedi Kenkō mõtiskluste kogust „Jōudeaja võrsed“, millest valimik on jõudnud eesti keelde Rein Raua vahendusel:

„Nõnda siis tuleb hoolega läbi mõelda, millised kõikvõimalikest soovidest elus tähtsaks kohale seada. Need, mis võrdluses peale jäävad, tuleb kohe käsile võtta, kõik muu aga mõtetest sootuks välja heita. Samuti on tarvis iga päev ja iga tund esilekerkivatest toimetustest vähegi tulusad välja sõeluda ja kõigest muust loobuda, sest tähtsa asjaga peab alati kiirustama. Kui südames ei jätku sõakust teistest meeleparastest asjadest lahti õelda, jäävad kõik tööd lõpule viimata.“

Võtame näiteks go-mängija, kes ei tee ühtki käiku lihtsalt niisama. Suurema kasu nimel ohverdab ta väiksema ning saab sedaviisi vastasmängijast võitu. Sealjuures on kerge ohverdada kolm kivi, et võita kümme; raskused algavad siis, kui on vaja ohverdada kümme kivi, et võita üksteist. Mängija peab püüdma sinnapoole, kus on saada kas või üks kivi enam, kui tal aga hakkab kahju kümnest kivist ja ta mõtleb, et ka teisel pole neid just kuigi palju rohkem, siis on tal raske vahetusega hakkama saada. Looes, et ta oma kivisid ohverdada ka teised endale võib saada, jääb ta ilma nii võõrast üheteistkümnest kui ka oma kümnest.“ (Kenkō. Jōudeaja võrsed. — „Loomingu Raamatukogu“, 1988, 43, lk. 30)

Tänapäeval korraldatakse Jaapanis rohkesti go-turniire nii professionaalidele kui ka asjaarmastajatele, televisiooni kaks programmi näitavad regulaarselt go-meistrite partiisid ja ilmub suurel hulgal kirjandust, mille igakuine tiraaž on enam kui pool miljonit eksemplari. Jaapani ja Hiina meistrite vahel toimuvad tihti sõpruskohtumised parima go-mängija tiitlile, sest go on loomulikult populaarne ka oma sünnimaal.

Eurooplased said go-mänguga tutvaks 19. sajandi lõpul ja alates sellest ajast on go võitnud eluõiguse paljudes Euroopa ja Ameerika maades ning Austraalias, kus on loodud nii rahvuslikke kui ka rahvus-

vahelisi go-mängu assotsiatsioone. Kõige rohkem on go-klubisid Saksamaal LV-s, Hollandis, Jugoslaavias ja Inglismaal. Igal aastal toimuvad meistrivõistlused, matškohtumised ja turniirid.

NSV Liidus saavutas go-mäng suurima populaarsuse 70-ndatel ning selles kontekstis on eriti silma torganud Leningrad.

* * *

Go-mänguks on kõigepealt tarvis mängukomplekti, mis koosneb väljast ja kahevärvilistest kividest. Väli kujutab endast ruudukujulist tahvlit, mille pinnale on joonistatud 19 vertikaal- ja 19 horisontaaljoont. Nende joonte ristumiskohad moodustavad 361 väljapunkti (vt. joon. 1). Kaks mängijat asetavad kordamööda väljale selle punktidesse kive — üks musti, teine valgeid. Musti kive on 181, valgeid 180, kuid tavaliselt piisab üheks partiiks kummalegi 120—150 kivist. Mängukive hoitakse erilistes toosides, mille kaaneossa pannakse vastase kivid, mis mängu käigus „ära süüakse“ (s. t. partnerilt ära võetakse). Asjaarmastajatel soovitatakse esialgu mängida väiksemal väljal (13 × 13 punkti): seal on hõlpsam omandada reegleid ja taktikat. Sest on vaid üks moodus go õppimiseks — mängida, ja võimalikult rohkem ning paljude erineval tasemel mängijatega. Kui algaja tunneb, et mänguväli talle kitsaks jääb (see on märk, et ta mõistab go-mängu olemust), siis võib hakata mängima normaalväljal. Meie kaubandusvõrgus müüakse aeg-ajalt 13 × 13-punktilise väljaga go-mängu komplekti, mis maksab 9 rub. 30 kop.

Mängukomplekti võib ka ise valmistada. Selleks joonistatakse väli kartongile ja kividena pruugitakse kahevärvilisi nõõpe, kabenupe jms. Samuti võib väljana kasutada lihtsalt ruudulist paberit, millele käigud otse peale joonistatakse.

Hiinakeelne termin „wei qi“ koosneb kahest hieroglüüfist, millest esimene tähendab „ümber haarama“, „hõivama“, „sisse piirama“, aga ka „haarang“, „piiramine“. Teise kirjamärgiga tähistatakse kabe- ja maletooli lauamänge. Sel moel võiks

go-mängu ehk nimetada „hõivamise nupumänguks“.

Kõneldakse, et ennemuiste olnud go-mäng (wei qi) seotud Hiina „Muutuste Raamatu“ (Yi-jing) traditsiooniga: partii lõppedes olevat väljale moodustunud kahevärviliste konfiguratsioonide järgi „Muutuste Raamatu“ vahendusel ennustatud mängijale nende seisundi võimalikke muutusi. Go-mängu atribuudid omanud ka vastavat sümbolikat: väli tähistanud kogu Universumit ja välja punktid sümboliseerinud neid kohti Taevasmaal, kus võis toimuda mingi sündmus. Mängijad kehtastanud kaht vastandlikku väge või ürgalget (Yin-Yang) ning iga käik tähistanud

ühe alge poolt ilmutatud sündmust Universumis.

Vaba (s. t. hõivamata) väljapunkti, mis asub väljale asetatud kivi kõrval sellega samal joonel, nimetatakse dame-ks. Üksikul kivil välja keskel on neli, välja serval kolm ja välja nurgapunkti kaks dame-d. Nende vabade väljapunktide kaudu kivi „hingab“ (s. t. sündmus on võimalik). Kivi hävitamiseks peab vastasmängija selle dame-d hõivama (s. t., et vastandprintsipi mõju muudab sündmuse võimatuks).

Põhireeglid (vt. Асташкин, Нилов, 1975)

1. Mängu mängivad kaks partnerit, kellest üks mängib mustade, teine valgete kividega. Mängu eesmärk on võtta vastaselt võimalikult rohkem kive ja hõivata võimalikult suurem välja piirkond (võita territoorium).
2. Mäng algab tühjal väljal.
3. Käike tehakse vaheldumisi. Esimesena käib must.
4. Käiguks on kivi asetamine välja mistahes vabasse punkti. Kord käidud kivi enam ei liigutata.

5. Kui vastane piirab üksiku kivi või kivide gruppi täielikult sisse, siis see kivi või kivide grupp võetakse kohe väljalt maha.

6. Üksik kivi või kivide grupp loetakse täielikult sissepiiratuks, kui vastase kivid on hõivanud kõik selle kivi (või nende kivide) naaberpunktid vertikaalis ja horisontaalis.

7. Keelatud on:

a) teha käiku, mis viib oma kivi või kivide grupi täielikult sissepiiramisele. Nõnda võib käia vaid juhul, kui sellise käiguga piiratakse täielikult sisse vastase kivi või terve grupp.

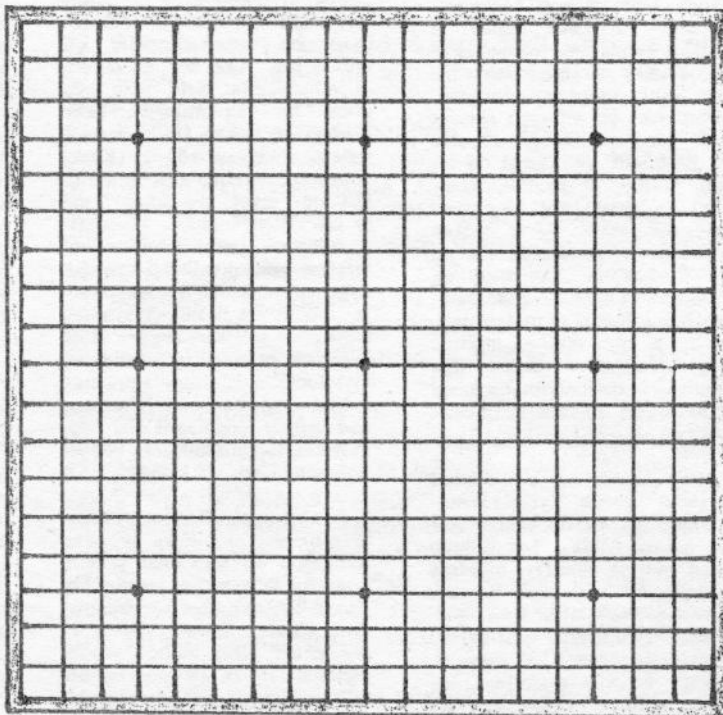
b) teha käiku, mis kordab vahetult eelnenud seisu (kooregel). See tähendab, et ei tohi vahetult järgmise käigu kaudu hävitada vastase üksikut kivi, millega käies ta äsja hävitas Teie kivi. Seda võib teha alles järgmise käiguga (joon. 2).

8. Kui mõlemad mängijad loobuvad käigust, loetakse partii lõppenuks ja algab võidupunktide kokkuarvamine.

9. Mängijale arvestatakse üks võidupunkt tema territooriumi iga vaba väljapunkti eest, üks punkt iga võidetud kivi eest ja üks punkt iga vangistatud kivi eest. Vangideks nimetatakse kive, mis on määratud täielikult sissepiiramisele vaatamata mängija mistahes katsetele neid päästa. Vangid eemaldatakse väljalt partii lõppedes seisu lõpuni mängimata.

10. Partii tulemuse määrab summeeritud võidupunktide vahe: rohkem punkte kogunud mängija on partii võitnud.

Koostas Harri Ints

Joon. 1

Go-mängu normaalväli.

UKU MASING

budismist ja kristlusest

Päale taoismi on budhism ainus usund, millest kristlasele maksab mõelda. Pole tähtis, kuitahes palju ta erineb või ei erine. Olulisem on see, et ta terminoloogia täieline erinevus natukene avab kassipoegimise kinnisi silmi. Esialgu arvab, et on tegemist lausa muuga. Siis hakkab kahtlema, kas inimesest ja elust yldse on võimalik nõnda kõnelda inimkonnas, et üks kirjeldus ei oleks enam mingis mõttes teise kirjelduse projektsioon mistahes, olgu nurgalt või kõveruselt erinevale pinnale. Võib ju viimaks avastada koguni valemi, mille varal üks kujund on ymberarvestatav teiseks. Kõik kõikjal tundub identne. Kuid seegi faas ei ole lõplik. Alles siis ärkab päämine probleem: mis on see valem, millisel määral need inimõistuse ainsa tunnetuse projektsioonide pinnad on konkreetsed, abstraktsed või imaginaarsed? Lobatševski, Riemanni ja Eukleidese geomeetriad on kõik õiged, loogilised. Ometi saab küsida: millisesse neist on mahutatavad kõik kosmoses kogetavad nähted? Või tuleb otsida midagi, mis nad kõik yletaks? Kysimus on adekvaatsuses. Loomulikult adekvaatsuses meie praeguste teadmiste põhjal. On ju kujuteldav, et inimesest ja elust meie kogemused kunagi syvenevad või rohkenevad ning avastatakse pindu, millest praegu veel kellelgi pole aimu. Võib ärgata mõni syndimata võime inimeses, võib avastada elus ja maailmas midagi, mis sunnib inimese mõtlemisviisi teisenema, et seda seni tundmatut mõista. Vastel pinnal adekvaatsuse kysimus ärkab uuesti ja tuleb jällegi vastata.

Nagu pole yhtki inimest, kes suudaks yelda vaieldamatuks, mida siis Jeesus õpetas, nõnda on lugu Gautama Buddhagagi. Ykski arvamus pole ainuõige või lõplik. Pole õiged nende teadlaste arvamusdest, kes mulle tunduvad taipavat umbkaudu seda, mida ta mõtles. Ammugi pole adekvaatne minu arvamus nende ja Buddha kohta. See võimatus ei sõltu üksnes paratamatusest: ainult suur mõistab suuremat. Takistuseks on yhtaegu see, et päris kindlasti keegi ei tea, mis Buddhale omistatust on temalt ja see, et enamik kasutatud mõistest pole tõlgitavad meie mõistetega. Meie mõiste „kannatus“ karakteristikuks on „valu“, Buddha „kannatus“ on primaarselt „rahulolematuse“. Taoliselt erineval pinnal on paljud muud väga olulised mõisted ning osa meelega valitud väga ähmased, et defineerimatut keegi ei katsukski hakata defineerima. (Lk. 1—2)

Mina usun, et on olemas üksainus Jumala Vaim (Jumala Poeg või Tytar, kuidas iganes oskate öelda), kes hulguv maad pidi ja lihastub hüüdma inimesi. Et nad end Temale annaksid end lahti osta kosmose vanglast ehk tapamajast. Usun seda praegu ja igavesti. Teades, et selle ketserliku usu pärast mina ei kõlba siia ega mujale. See on mulle täiesti ükskõik: ma siiski tean. Kuid need, kes ytleavad, et minu

„vaade“ (ma ei nõustu teda nimetama, sest iga vaatepunkt on muudetav ning see ei ole) on eksitus, vale ja pimedus, et tea mitte. Nende meelest Jumal on „nõnda armastanud, et ta oma...“ ainult valgeid inimesi alates 3. aprillist 33 p. Kr. Ta pole armastanud kedagi, kes elas enne ega paljusid neid, kes elasid pärast, sest Ameerikamaale Tema on lasknud kõige koledamate kõrilõikajate kaudu alles a. 1492 evangeeliumi valgusel heita mahanottimisalast misjonitööd. Nemat muidugi teavad õigesti, nende „seisukohad“ ja „tõekspidamised“ on jumalikult tagatud. Teisi sõnu: teie kõik teate seda kõike paremini kui mina. Aga mina ütlen teile, et te eksite, teie peate parandama meelt selles asjas ja mitte pugema mingisuguste Jumala salaplaanide taha nende värviliste suhtes, kes on surnud midagi kuulmata Buddhast, Laotsest või Jeesusest. (Lk. 33)

Kui ma ütlen, et Laotse (= Lao-zi — M.L.) on sama jumalus, kes käib mööda maailma ja otsib inimest, keda lunastada, siis loodub siin üks väga imelik rida: Buddha umbes 500 e.Kr., see mees, kes Tao-Te-King'i (= Daodejing — M.L.) kirjutas, elas u. 250 e.Kr., Jeesus umbes 0, ja nüüd peaks olema, et 250 p.Kr. veel keegi on elanud, siis oleks rida täielik. Kes seda teab, võib-olla, tõesti kuskil Kesk-Ameerikas 250 p.Kr. elas keegi, sest Kesk-Ameerikaga on lugu nõnda, et kallid atsteegid ja igasugused muud jõudsid kultuuri täiesti hävitada juba enne Ameerika avastamist. Oli järel ainult myyte. Myyte, mida ühed on katsunud seletada koguni nõnda, et Mehhikosse on sattunud budhistid, teised, et Mehhikosse on sattunud mõni iiri munk jne. Aga see ei tarvitse nõnda olla. Seal võib olla olnud ka üks inimene, kelle nimegi ei teata. Ja hoolimata sellest, et arvan nõnda (Kesk-Ameerika muidugi ehk on ainult üks ilus myyt mu suust), ma ei ole ometi teosoof. Teosoofide mõistuse operatsioonid on mu meelest sama kvaliteeti myydid, nagu ortodoksete dogmaatikute ja „loodus“teadlaste mängimised mõistete ja sõnadega. Kõik inimeste rajatud süsteemid on mytoloogilised, nimetagu nad ennast kuidastahes. Nimetagu nad ennast dogmaatikaks, filosoofiaks, loodusteaduseks või ot-sigu uusi sõnu. (Lk. 34)

Aga Jumal ei ole süsteem ja religioon ei ole ka süsteem. Religioon on tee, tõde ja elu, armastus ja mistahes terminid te Uuest Testamentist või budhismist võtate. Sellest väitest ei saa enam teha mingit vastset mytoloogiat. Ja ka mina ei ole teile pakkunud uut mytoloogiat ega pakugi. Ainult kel kõrvald on, see kuulgu. Olen näinud lõdisemist Jeesuse pärast pealt

36 aastat ja see on juba ajaloo aeg. Tõeliselt usute teie ja usuvad kõik tõsiusklikud, et Darwin on palju vägevam Jeesusest. Aga seda ei öelda ialgi selgelt. Et Jeesus on ikka mingis mõttes veel tulus nagu vana tööloom, siis ei ole praktiline ega humaanne teda visata kõrvale. Teda tuleb ainult rakendada piiratumalt ja kaitsta kurja maailma ehk teaduse eest, näidates ka sellele kurjale maailmale, et Jeesus on tulus ja vajalik. Tema kaitsemiseks teda tuleb nimetada yldinimliku ning võimalikult mageda ja libeda eetika kuulutajaks, mida me nimetame radikaalseks. Säärasena on sellest vanast tööloomast ikkagi veel midagi välja pigistada. Kui ta on niikaugele alandatud, siis võib teda ka politiseerida, näidata, et Jeesus sobib kapitalismiga hästi. Sel kombel saab vanast tööloomast välja pigistada viimse profiidi raasukese, mida inimene himustab. Aga kogu aeg tuleb tema pärast väriseda, sest kuri maailm võib ta hävitada. (Lk. 35)

Ma ei ole ainus, kes arvab, et budhismi ja kristluse mõisted on analoogsed, kuigi säärased inimesed on kõik saanud pahandada arvustajate käest. (Lk. 37) /.../

Buddha suhu pannakse ennustusi, nagu Kristuse suhugi kindlasti, kui kaua õpetus maailmas pysib. Kui ma edaspidi räägin analoogseist joonist kristluses, siis pole sellega ial öeldud, et nad oleksid identsed. Identseid ei saa kaks asja yhes ja teises kohas ialgi olla. Printsipiaalselt on kaks viisi, kuidas mõisted võivad yldse analoogsed olla. Yks on selline, mille sõnastanud H. Günther, et analoogsed on psühhilised kogemused, mis nende mõistete taga. See on võimalik alati, sest inimene on inimene ikkagi, ükskõik kas ta must või valge või kollane — psühhilised kogemused võivad olla analoogsed. Ja seepärast on nimetused kõrvutatavad. Teine kylg, mis mulle natuke rohkem loeb (ei tea, kas keegi seda on rõhutanud), on see, et mõtleva inimese suhtumine oma pagedasse eksistentsi ei saa erineva kuigi suurel määral. Ei saa erineva arvamusdest eksistentsist ega hoiak oma eksistentsi poolt või vastu. Muidugi on eeldatud, et inimene mõtleb selle yle, mis mõte on ta elu ja surmal. Samuti, et ta juba on tydinud leidmast: mõttekas on ainult see, mis sulle kasulik selle maailma asjade ajamisel. Tavaliselt inimene seda ei tee. Enamik keeldub mõtlemast nende asjade üle ka siis, kui neid kutsutakse mõtlema. Nemat vastavad harilikult kohe, et „praktilises elus“ või „hinge-karjase tegelikus kutsetöös“ ei ole kõigest sellest midagi kasu, see ei muuda midagi. Kui narrid aga need mõisted on, nähtub sellest, et siin võite

rahulikult öelda ka „praktiline töö“ ja „tegelik elu“ — mitte midagi ei ole muutunud — lugege sõnu ringi ja sisu jääb ikka seksamaks! Aga mina ütlen teile, et eksivad need inimesed, kes nõnda räägivad. Mõtlemine niisugustest asjadest muudab inimest! A. HUXLEY sõnadega: Inimene, kes tuleb tagasi Teistest Maailmast, H. G. WELLSi Uksest Myyris, ei saa ial enam olla endine. Kysige korraaks nende käest, mis on see „midagi“, mis peaks muutuma? Harilikult pole neil midagi kosta kui, et inimene jääb ju ikka surelikuks — ka siis, kui ta surma yle mõtleb. Loomulikult tobe on nõue, et keegi mõeldes surmast saaks surematuks. Aga mõtlemine surma yle või elu mõttetuse või mõttekuse yle või inimkonna tuleviku yle kunagi — sellega muutub inimene ise ja selle tõttu muutub ka tema hoiak nende asjade vastu. Ja kui kõikide inimeste hoiak oleks muutunud, oleks terve maailm muutunud otsemaid. /.../ Kui muutub inimese mentaliteet surma ja ellu suhtumises või mõtetes nende yle, siis muutub sellega ka inimene ise ja tal on vabadus teha midagi muud, sest oma tõelust saab inimene ainult ise muuta siis kui ta ise on muutunud. Loodusjõud, Jumal ja kõik muud mõeldavad nähted ei muuda tõelust, vaid muudavad ainult välitingimusi — see on väga suur vahe. Tõelus, milles inimene elab, tema tegelikkus, jääb ikkagi seksamaks ka siis, kui maailmas toimunuks ei tea millised katastroofid. Ja vastupidi on lugu nõnda, kui inimene on muutunud, siis talle mõni katastroof ehk ei loe enam mitte-midagi. Ja seepärast, kui inimene mõtleb oma elu yle, kosmose saatuse yle ja inimkonna saatuse yle, siis on täiesti võimatu, et sellest mõtleks valge palju teistmoodi, kui mõtleb neeger või hindu. Seetõttu kõik terminid, mis niisuguste asjade kohta öeldud, peavad olema kuidagi rõõbiti ja üks täiendab teist ainult. Erinevate värvidega või ainult teises helitõus või teistsis instrumenteeritud. Ka sama sümfoonia instrumentatsioon võib olla väga erinev. Selles ongi vahe Buddha, Laotse ja Kristuse vahel — instrumentatsioon või helitõug. Lugu või oktaavi jaotus ise on sama. (Lk. 41)

Tõeline teadmine on ikkagi ainult see, mis on inimese enda mõte ning mis mõte on sellel, et teised on maailmas olemas. Mis on teised inimesed? Mis on inimkonna mõte? Mil-leks on maailm olemas? Või kuidastahes te neid mõtteid sõnastada tahate. Teada neid asju on ainus tõeline teadmine. Ja iga budhist eeldab — täpselt samuti iga kristlane, et kunagi oli aeg, mil Teda nähti. Ja Tema nägemine yksinda võis vastata need kysimused. Seegi on üks suuremaid paralleele Kristuse ja Buddha vahel. Buddha juures käivad inimesed täpselt samuti nagu Jeesuse juures. Nad näevad teda ja neile ei ole enam midagi vaja. (Lk. 43)

IV peatükk

Härrasmehe eluviis

1. Kui teadmised on omandatud, tuleks annetuste, võitluse, äritegevuse, palga või pärimise teel saadud varanduse abil rajada kodu ja hakata härrasmehe kombel elama.
2. Elupaigaks sobib suurlinn või kuninga residents või alev või isegi asula, kus elavad korralikud inimesed.
3. Isegi koht, kuhu elatise hankimise vajadus viib.
4. Seal tuleb ehitada vee lähedusse maja, mille kõrval on park ja õu tööruumidega. Majas olgu kaks magamistuba.
5. Välimises magamistoas olgu ülipehme keskelt lohkus valge tekiga kaetud voodi, mille mõlemas otsas lebagu padjad; selle kõrval olgu veel üks ase.
6. Peapoolses otsas olgu õlgmatt.
7. Selle kohal aga riiul.
8. Selles asugu öösel kasutamata jäänud võided, pärjad, korvike keedetud riisiga, tops lõhnaainetega, sidrunikoor ja beetel.
9. Põrandal olgu süljekauss.
10. Elevandikihva otsas rippugu keelpill (vīna). Seal võiks olla ka maalimispuuk, värvitoos, mõned raamatud ja kollasest rebasheinast pärg.
11. Samas ligidal põrandal olgu peatoega ümmargune iste.
12. Samuti täringulaud ja mängude mängimise laud.
13. Väljas asugu ilulindude puurid.
14. Õue ühes servas olgu kohad kangakudumiseks, puutööks ja teisteks käsitöödeks.
15. Pargis olgu varjuga kaetud hästi pehme istmega kiik ja lilledega ehitatud pink. Nii tuleks korraldada elamine.
16. Kui härrasmees hommikul üles tõuseb, toimetab ta vajalikud toimingud, peseb hambad, hõõrub end salvidega sisse, võtab lõhnaained ja pärja, maitseb natuke keedetud riisi ja joob mahla, vaatab peeglist oma väljanägemist, paneb suhu meeldivalt lõhnava beetli ja läheb oma asju ajama.
17. Ta supleb iga päev, võiab end salvidega üle päeva, peseb end seebivahuga igal kolmandal päeval, piirab habet igal neljandal päeval, eemaldab kehalt karvu igal viiendal või kümnendal päeval. Nii teeb ta pidevalt.
18. Kaenlaalustelt ja mujalt pühib ta higi pidevalt ära.
19. Ta sööb nii enne kui ka pärast keskpäeva.
20. Tšarājana järgi ka öösel.
21. Pärast sööki õpetab ta papagoisid ja kaarnaid rääkima, paneb vuttisid, kukkesid ja oinaid võitlema, mängib igasuguseid mängusid, suhtleb pithamarda, vita ja viduška tüüpi inimestega (vt. 44—46) ning teeb lõunauinaku.
22. Pärastlõunal seab ta end korda ja läheb seltskonda.
23. Õhtul korraldab ta kooslaulmisi.
24. Seejärel ootab ta sõbraga kordatehtud ja lõhnaküünalde suitsuga täidetud toas ihaldatud naist või saadab ta juurde sõnaviija või läheb ise sinna.
25. Kui naine kohale jõuab, tervitab ta koos sõpradega teda meeltülendavate sõnadega. Kui ihaldatud naise rõivad on vihmast märjad ja kortsus, kuivatab ta need ise või kasutab selleks sõbrameeste abi. Nõnda saadab ta mööda päeva ja öö.
26. Ta võtab osa jumalateenistustest, koosviibimistest, napsitamisest, piknikutest ja seltskondlikest mängudest.
27. Kaks korda kuus läheb ta kindlal päeval Sarasvati templisse.
28. Seal jälgib ta külalishäädlejate etendusi.

29. Järgmisel päeval maksab ta neile ära ettenähtud tasu.
30. Seejärel võib ta vastavalt soovile neid veel vaadata või laseb nad minema.
31. Kui mõni näitleja juhtub haige olema või on läinud mõnele koosviibimisele, siis täidab ta ise selle osa.
32. Külaliste austamine — see on seltskondliku käitumise dharma.
33. Ülalöelduga on ära seletatud ka teenistused, mida sooritatakse teiste jumalate auks. Muidugi tuleb arvestada nende omapära.
34. Lõbunaise majas, suures saalis või mõne härrasmehe juures võtavad härrasmehed istet vastavalt teadmiste, mõistusele, maneeridele, rikkusele ja vanadusele ning vestlevad lõbunaisetega just nii, nagu ette on nähtud.
35. Nad räägivad luulest ja kunstidest.
36. Säravad seltskonnalemmikud saavad seal austuse osaliseks ning neid tutvustatakse armastusväärsetele naistele.
37. Joomapeod peaksid toimuma järgemööda kõigi kaaslaste juures.
38. Viibigu seal ka lõbunaised. Joogu nad kõik üheskoos mõdu, veini, likööri ja muud ning söögu soolast, mürudat, teravat ja haput erutavat; muidugi ka puu-, aed- ja juurvilju.
39. Seejärel gähevad nad parki jalutama.
40. Ennelõunal lähevad nad ehitud hobustega ratsutama. Neid saadavad lõbunaised ja teenrid. Pärast seda, kui nad igapäevaseid lõbusid nautinud ning kukevõitluste, mängude, etenduste ja muu meeldivaga aega veetnud on, pöörduvad nad pärastlõunal tagasi, käes tunnimärgid sellest, et nad pargis olid.
41. Palaval aastajal võtavad nad osa veemängudest selleks sobivatel kohtadel.
42. Jakšaöö, täiskuu vaatlemine, kevadpidu, mango-seemne purustamine, kookide söömine, lootose varte söömine, noorte võrsete otsimine, bambustorudest vee puhumine, nukumäng, odramäng, liikumismäng, armastusjumalamäng, damanataime lõhestamine, hoolipüha, ašokalilledega ehtimine, lilled noppimine, suhkruroo lõhestamine, võitlus kadambataimedega — neid ja teisi üldtuntud ja vaid ühes paikkonnas tuntud mängu tuleks teistega mängida. Need on seltskondlikud mängud.
43. Sellega on kirjeldatud, kuidas vallalised mehed, lõbunaised ja vabad naised sõbrannade ja härrasmeestega aega viidavad.
44. Kellel pole elatusvahendeid ja on ainult keha, kelle ainus varandus on pingike, seep ja kollakaspruun rüü, kes on tulnud austusväärsest paigast ja tunneb kunste ning õpetab neid seltskonnas ja lõbunaste hulgas ning kes niimoodi oma koha leidis, see on pithamarda.
45. Kes aga varanduse läbi löi, kuid siiski heade omadustega silma paistab ja abielus on, keda hinnatakse lõbunaste seas ja seltskonnas ja kes selle abil elatist hangib, see on vita.
46. Kelle teadmised on ühekülgsed, kuid kes on siiski lõbus ja usaldusväärne, see on viduška ehk naerutaja.
47. Need on lõbunaste ja härrasmeeste nõuandjad, nende sõja ja rahu üle otsustajad.
48. Samuti ka kunste tundvad kerjusnaised, nunnad, lihtinimeste naised ja vanad lõbunaised.
49. Kui aga see, kes elab külas, on viinud oma elutargad uudishimulikud sugulased härrasmehe eluviisi kirjeldamisega vaimustusse ja on äratanud neis sellesse usu, siis püüdku ta selle järgi elada ja pangu alus seltskonnale, võitku inimesi suhtlemis- oskusega ning toetagu ja aidaku neid nende tegevustes.

Kaamasuutra-6

50. Kes mitte päris kirjakeelt ja mitte päris rahvakeelt seltskonnas mõistab pruukida, see mees on kõrges hinnas seal.
51. Tark ärgu mingi seltskonda, mis inimestest põlatud. Seal valitseb ju kõlvatus klatš, vägivald ja nurjatus.
52. Tark üsna peagi kuulsaks saab, kui kuulub heasse seltskonda, mis pakub meelelahutust ja ajaviitemängusid.

NÕNDA LÕPEB NELJAS PEATÜKK „HÄRRASMEHE ELUVIIIS“

Seletusi IV peatüki mõistmiseks

Seletusi IV peatüki mõistmiseks

Kõigepealt nimedest. **Sarasvatī** on tarkuse jumalanna, kunstide ja teaduste kaitsjanna. Ülejäänud nimede (need esinevad ka V peatükis) taga peituvad Vätsjajana eelkäijad, keda on nimetatud ka I peatükis. Beetel on taim, mille ergutavalt toimivaid lehti näritakse Indias tänapäevani. 40. Tunnismärkideks sellest, et nad pargis olid, võivad olla näiteks lilled ja oksakesed. 42. Siin loetletakse valikuliselt kõige erinevamaid pidustusi ja mängusid, mis olid Vanas Indias populaarsed (mitmed, näiteks hooli, on tuntud ka tänapäeval). Muidugi pole neid võimalik siin kirjeldada ja selleks pole ka vajadust, sest nende aset võivad täita muudki mängud. Mainime vaid, et **jakšaõõl** pühitsetakse kuu loomist (jakšad on india mütooloogias pooljumalad). 44.—46. kirjeldatakse kolm inimitüüpi tulevad „Kaamasuutras“ hiljemgi ette, seepärast tasuks nad meelde jätta. 49. näitab, et kuigi härrasmehe normaalseks elupaigaks on linn, võivad nad ka külas elada ja seal isegi härrasmeesteks hakata. 50. kohaselt tuleb seltskonnas kasutada hästi peent keelt, s. t. sanskriti (s. t. kirja-keele) elementidega rikastatud kõnekeelt. Ärgem unustagem, et sanskrit puhtal kujul pole kunagi kõnekeeleks olnud.

V peatükk

Armukese abiliste ja sõnaviijate tegude kirjeldus

1. Kaama, mida nelja seisuse raamides seisusekohaselt ja vastavalt Öpperaamatutele rakendatakse, kingib lapsi, toob kuulsust ning on täiesti ilmaelu kohane.
2. Väärastumisega on tegemist aga siis, kui seda püütakse rakendada kõrgemasse seisusesse kuuluva või teise mehe naise suhtes ning sellepärast on see keelatud.
3. Kuid seda ei lubata ega keelata, kui tegeldakse madalamast seisusest naisega, hüljatud naisega, lõbunaisega ning uuestiabiellunuga, sest nendel juhtudel on kriteeriumiks vaid õnn.
4. Vaid kolme võib armukeseks teha: tütarlast, uuestiabiellunut ja lõbunaist.
5. Mõnedel tingimustel võib neljandaks ihaldatuks olla teise mehe naine — nii väidab Gonikāputra.
6. Siis, kui mees on jõudnud järeldusele: „Ta on iseteadlik naine. Kuid teiselt poolt on tema elukombed juba palju kordi vankuma löönud. Kui ta isegi kuulub kõrgemasse seisusesse, ei riku ma temaga läbi käies dharmat, nii nagu lõbunaisegagi läbi käies.“
7. Mis aga puutub uuestiabiellunusse, siis tema on juba varem teisele kuulunud. Järelikult pole sel juhul üldse vaja kõhelda.
8. Samuti juhul, kui naisel on mõju oma mehele, suurele isandale, kes saab hästi minu vaenlasega läbi. Kui ma temaga ühinen, siis armastusest minu vastu kihutab ta tolle minema.

9. Või juhul, kui naine suudab oma mehe, kes on minu vägev vaenlane ja tahab mulle halba teha, loomulikku seisundisse tagasi viia.
10. Või juhul, kui ma naise kaudu tema mehega sõbrunen, nii et ma saavutan nii sõpruse kui ka vaenlase hävingu ja muud raskeltsaavutatavad asjad.
11. Või juhul, kui minuga ühendusse astudes naine ise tapab oma mehe, nii et selle vara minu omaks langeb.
12. Või juhul, kui naise juures käimine ei ole ohtlik ja toob raha sisse, mina aga olen sissetulekuta, nii et pole millegagi hinge sees hoida. Nõnda saan ma vaevata rikkaks.
13. Või juhul, kui naine on minusse väga kiindunud ja tunneb minu nõrkusi; kui ma teda ei ihalda, siis lobiseb ta mu puudused teistele välja.
14. või väidab, et ma olen toime pannud kuriteo, mida tegelikult pole olemas olnud, kuid mida siiski usutakse, nii et mind hukatakse.
15. või ajab oma auväärsse vägeva mehe minuga tülli ja viib selle kokku minu vaenlastega või liitub nendega ise.
16. Või juhul, kui tema mees minu naise rikkuda tahab. Siis maksan ma kätte nii, et rikun tema naise.
17. Või juhul, kui ma raadža käsul pean tapma tema maja siseruumides viibiva vaenlase.
18. Või juhul, kui ma ihaldan kedagi, kes on tema mõju all. Ma jõuan selle juurde vaid siis, kui temaga vahetorda astun.
19. Või juhul, kui ta viib mu ühendusse oma mõju-aluse ilusa ja rikka tütarlapsena, keda muidu on võimatu kätte saada.
20. Või juhul, kui tema mees on minu vaenlasega liitunud, tema aga ulatab sellele mürgiga segatud joogi.
21. Nõnda ei tee üksnes kirk hulljulgeks. Nendel põhjustel võib minna teise mehe naise juurde.
22. Tšārājana arvates võib samadel ajenditel viiendaks ihaldatuks olla ka naine, kes on ministriga seotud, või naine, kes on raadžaga seotud, või nende sugulane või mõni muu äripidav lesknaine.
23. Samal viisil võib Suvarnanābha arvates kuueks ihaldatuks olla nunn.
24. Ghotakamukha arvates võib seitsmendaks olla kurtisaani (ganikā) tütar või teenijanna, kes pole meest veel tunda saanud.
25. Gonardīja arvates võib kaheksandaks olla kõrgest soost noor naine, kes lapseast välja kasvanud on, sest temaga ei saa nii ringi käia, nagu tütarlapsena.
26. Vätsjajana aga arvab, et kuna nendega läbi käimises erilisi erinevusi ei ole, siis võib nad kõik paigutada varemkirjeldatud nelja tüübi alla.
27. Mõned peavad viiendaks hermafrodiiti, sest tema erineb teistest.
28. Üks tüüp meesarmukesi on kõigi naiste jaoks ja kõigile tuntud.
29. Teine aga hoiab end varjus, sest otsib eripäraseid.
30. Vooruste või nende puudumise poolest jagunevad nad kõrgeteks, keskmisteks ja madalateks.
31. Kuid nendest teeme juttu raamatus „Lõbunaine“.
32. Järgmiste naiste juurde aga ei maksa minna. Need on: pidalitõbine, hull, seisusest väljatõugatu, saladuse reetja, avalikult väljakutsuv, teise noorusesse jõudnu, liigblond, liigbrünett, lehkav, sugulane, sõbratar, nunn ning sugulase, sõbra, õpetaja ja raadža naine.
33. Bābhravja aga arvab, et käia võib iga naise juures, kes on tunda saanud vähemalt viit meest.
34. Gonikaputra arvates tuleb siiski välja jätta sugulase, sõbra, õpetaja ja raadža naised.

HIEROGLÜÜFIKA LÜHIKURSUS III

Hiina hieroglüüfid jagatakse nende päritolu ja kirjaviisi alusel mitmesse klassi. Meie lühikursuse esimesest osast olete juba tuttavad kaht tüüpi hieroglüüfidega. Esiteks piltmärkide e. piktogrammidega, mis on tuletatud konkreetsete esemete või olendite kujutistest, mida nad ka kirjas tähistavad (näit. märgid „inimene“ ja „mägi“ — vt. „Lühikursus I“, joon. 2.), ja teiseks osutavate märkidega, mis tähistavad abstraktsemaid mõisteid (näit. arvud „üks“, „kaks“, „kolm“, mõisted „ülal“ ja „all“ — vt. „Lühikursus I“, joon. 3—4.). Toome siinkohal veel mõne näite kummastki tüübist. Näiteks on hieroglüüfid „kuu“ ja „päike“ tuletatud vastavatest piltkujutistest; hieroglüüfi „puu“ algkuju oli kasvava puu kujutis, mille olid välja joonistatud nii oksad kui ka juured; hieroglüüfil „käsi“ aga käelaba kujutis viie harali sõrmega (vt. joon. 1.). Osutavate märkide algkujuks olid sageli samuti piltkujutised esemetest, millest võib kaudselt tuletada vastava mõiste tähenduse. Näiteks on hieroglüüfi „suur“ tuletatud käsi laiutava inimese kujutisest (vt. joon. 2a.) — inimene näitab kätega „Oi kui suur!“. Hieroglüüfi „kiri“, „kirjandus“, „kultuur“ on tuletatud tätoveeritud inimkeha või puusse graveeritud mustri kujutisest (vt. joon. 2b.). Tihti on seda tüüpi märkide etimoloogia üsna raskesti aimatav, kuna seosed märgi praeguse tähenduse ja algse piltkujutise vahel on väga kaudsed. Näiteks on hieroglüüfi „kuid“, „ometi“, „aga“ prototüübiks suujoonelt alla rippuva habeme kujutis (vt. joon. 3a.), hieroglüüfi „mina“ prototüübiks aga oda hoidev käsi (vt. joon. 3b.).

Nii piltmärgid kui ka osutavad märgid on nn. liithieroglüüfid, st. neid ei ole enam võimalik lahutada väiksemateks iseseisva tähendusega graafilisteks osadeks. Iga liithieroglüüf ise on kindla tähendusega jagamatu graafiline üksus. Suurem osa hiina hieroglüüfe on aga liithieroglüüfid, st. nad koosnevad mitmest liithieroglüüfist. Liithieroglüüfid jagatakse samuti kahte klassi vastavalt sellele, millisel põhimõttel nad liithieroglüüfidest kokku on pandud. Need kaks klassi on järgmised: piltmõistelised märgid e. ideogrammid ja pilttähtlikulised märgid e. ideo-fonogrammid. Ideogrammid on tekkinud liithieroglüüfide liitmisel nende tähenduse loogikast lähtudes. Näiteks on hieroglüüf „hele“, „ere“ saadud päikest ja kuud tähistavate märkide kokkupanemise teel (vt. joon. 4). Loogika on siin järgmine: päike ja kuu kiirgavad mõlemad valgust, nende ühiseks omaduseks on heledus, sära, mida tähistabki nende kokkupanemisel saadud uus hieroglüüf. Hieroglüüfi „ida“ kujutab endast puu tagant paistvat päikest (vt. joon. 5.): päike, tõustes hommikul

idakaarest, asub madalal horisondi kohal ja oaiast läbi puuvõra. Samal põhimõttel loodud hieroglüüf „puhkama“ kujutab puu najale toetuvat inimest (vt. joon. 6.), hieroglüüf „vaatama“ aga silma kohale tõstetud kätt (vt. joon. 7.). Ideogramme seas on ka üsna keerulise ja fantaasiaküllase etimoloogilise seletusega hieroglüüfe. Näiteks eitust tähistav hieroglüüf 𠂇, täpsema tähendusega „mitte omama“, „ilma“, „puuduma“,¹ olevat tuletatud keerulisest joonisest, mille kujutatakse sõjavankrit, metsa ja abstraktset märki, tähendusega „kadunud“ (vt. joon. 8.). Hieroglüüfi tähendus „ilma“, „puuduma“ tuletub joonise seletusest: „Sõjavanker seisab ilma hobusteta, sest need on metsa kadunud“.

Kõige arvukam hieroglüüfide klass (üle 90% hieroglüüfide koguhulgast) on ideo-fonogrammid. Sellesse kategooriasse kuuluvate hieroglüüfide kirjalpdis peegeldub nii nende tähendus kui ka hääldus. Ideofonogrammid koosnevad kahest osast: tähenduslikust osast ehk hieroglüüfi „võtmes“ ning foneetilisest osast, mis annab hieroglüüfile häälduse. Hiina keeles on võimalike kõnes kasutatavate häälikukombinatsioonide (silpide) arv üsna väike, vaid mõnisada, sõnade ja mõistete arv aga kümneid ja sadu kordi suurem. Seega on paljudel erineva tähendusega sõnadel ühesugune või väga sarnane hääldus. Samal ajal on ka liithieroglüüfide hulk küllaltki piiratud, samuti nende omavahealise kombineerimise võimalused ideogrammidena. Tohtu hulga uute graafiliste märkide väljamõtlemine ja kasutuselevõtmine, mis oleks vajalik kõikide sõnade üleskirjutamiseks, muudaks aga kirjasüsteemi liig kohmakaks ja praktiliselt õppimatuks. Seepärast ongi hiinlased uute märkide loomisel kasutusele võtnud ideo-fonogramme meetodi, mis olemasoleva graafilise materjali (vaid paarikümne joot ning mõnisada alupärast liithieroglüüfi) baasil võimaldab praktiliselt piiramatul hulgal luua uusi kirjamärke. Mingile sõnale (mõistele) hieroglüüfivaste leidmiseks tuleb võtta vastav võtmemärk, mis otsestelt või kaudselt viitab antud mõiste tähendusele, ning ühendada see mingi teise hieroglüüfiga, mille hääldus on juba teada ja sarnaneb antud sõna hääldusele. Kasutusel on 214 võtmemärki, foneetiliselt osaks võib võtta ükskõik, millise häälduse poolest sobiva hieroglüüfi. Sellisel viisil foneetiku ossa pandud hieroglüüfi enda esialgne tähendus uue liithieroglüüfi tähendusele mingit mõju ei avalda. Toome mõne näite. Hieroglüüfi „kuulama“ (wen) võtmemärgiks on „kõrv“, häälduse annab talle aga sarnase kõlaga hieroglüüf men, mille enda tähendus „üks“, „võrav“ uues hieroglüüfis mingit rolli ei mängi (vt. joon. 9.). Üks ja

sama võtmemärk võib esineda väga paljudes erinevates hieroglüüfides, iseloomustades nende kõikide ühist tähendusala. Näiteks tähendavad hieroglüüfid võtmemärgiga „puu“ reeglina mingit puuliiki või puidust eset (vt. joon. 10.), hieroglüüfid võtmemärgiga „süda“, „hing“ aga mingit inimese hingeeluga seotud nähtust (vt. joon. 11.). Erineva tähendusega märkidel võib olla ka üks ja seesama foneetik, mis annab

neile ühesuguse häälduse (vt. joon. 12.).

¹ Nagu te juba kindlasti märganud olete, esineb see märk keskeks elemendina Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi embleemil filosoofilise eituse või olematuse tähenduses. Seega võib EAO embleemi tõlgendada ka nõnda: „Eesti A-l ei ole O-d“ või „Eesti A on ilma O-ta“.

Märt Laanemets

日 月 木 火 手 火

Joon. 1. Hieroglüüfid „päike“, „kuu“, „puu“ ja „käsi“ koos vastavate piltkujutistega.

大 人 女 人

Joon. 2. Hieroglüüfid „suur“ (a) ja „kiri“, „kirjandus“, „kultuur“ (b) koos vastavate piltkujutistega.

而 丙 我 戎

Joon. 3. Hieroglüüfid „ometi“, „aga“ (a) ja „mina“ (b) koos vastavate piltkujutistega.

明 日 月

Joon. 4. Hieroglüüf „hele“ on saadud hieroglüüfide „päike“ ja „kuu“ ühendamisel.

東 日 木

Joon. 5. Hieroglüüf „ida“ on saadud hieroglüüfide „päike“ ja „puu“ ühendamisel.

休 人 木

Joon. 6. Hieroglüüf „puhkama“ on saadud hieroglüüfide „inimene“ ja „puu“ ühendamisel.

看 手 目

Joon. 7. Hieroglüüf „vaatama“ on saadud hieroglüüfide „käsi“ ja „silma“ ühendamisel.

無 𠂇 𠂇 𠂇 𠂇

Joon. 8. Hieroglüüf „ei ole“, „mitte omama“ koos algupärase piltkujutise ja selle koostisosadega „sõjavanker“, „mets“ ja „kadunud“.

明 耳 門

Joon. 9. Hieroglüüf „kuulama“ (wen), selle võtmemärk „kõrv“ ja foneetik men („üks“, „võrav“).

李 桃 松 板 木

Joon. 10. Hieroglüüfidel „ploomipuu“, „virsikupuu“, „mand“ ja „laud“ on ühine võtmemärk „puu“.

志 忘 思 怒 心

Joon. 11. Hieroglüüfidel „soov“, „unustama“, „mõtlemine“ ja „raev“ on ühine võtmemärk „süda“.

金 同 桐 同

Joon. 12. Hieroglüüfid „vask“ ja „tong-puu“ (Hiinas kasvav puuliik — *Paulownia tomentosa*) häälduvad ühtemoodi — *tong*, sest need on ühine foneetiline osa. Esimese hieroglüüfi võtmemärgiks on aga „metall“, teisel „puu“.

Tallinna Orientaalklubi

Kümme aastat tagasi oli Tallinna asunud mitmeid idahuvilisi, kes olid ärgitust saanud TRÜ orientalistikakabinetist 60-ndail ja 70-ndail aastail: Mart Helme, Anti Kidron, Raul Kilgas ja allakirjutanu. Arutasime Haljand Udamiga, et peaks looma Tallinnas midagi klubitaolist. Detsembris 1979 läksin selle jutuga maad kuulama J. Tombi nim. Kultuuripaleesse. Asi laabus üle ootuste väga kergelt: kui olin selgitanud, mis orientalistika on, et pole just päris ornitoloogia ja ka orienteerumisejooksude paremale korraldamisele on sellest vähe abi loota, oldi asjaga ometi päri, kaheldi vaid, kas seesugune tegevus toob kokku küllalt huvilisi. Kui meie seltskond peagi stabiliseerus 50—60 inimese piires, oldi sellega väga rahul. Üks põhjusi, miks asutamine nii libedasti läks, oli kindlasti see, et tollal, kui ajalehtedes kõik aina arenes, lorkas ja õilmitses — eriti veel olümpia eel! —, oleks ju olnud lausa kohatu öelda, et pole raha ühe suhteliselt pisikese kollektiivi jaoks, isemajandamisest kultuurivallas polnud aga siis veel keegi kuulnud, tasuta kultuurharidust loeti üheks nõukogude võimu suuremaks saavutuseks. Riik maksis, kuid sekkus teinekord üsna jõhkralt ka selle hariduse sisse. Ilmselt ei teatud kultuuripalees algul ka seda, et orientalistikasse suhtutakse kõrge-
mal pool vägagi reserveeritult. Sekeldused tulidki väljastpoolt oma maja. Oli aeg, kus iga vähegi budismiteemat puudutava loengu järel tundus klubi edasikestmise huvides targem olevat lähemad klubiõhtud sisustada süütute reisivestetega. Klubi liikmeskond kahanes paarikümneni. Meelde on jäänud ühe mu manitseja lõpulause: „Budizm — vedj eto že religia!“ Sellised vestlused olid paratamatud, kuid viljatud, sest partneri teadmised orientalistikavallas piirdusid sellega, et ta võis mõiste „budizm“ vaid paigutada tema jaoks tülga-
stust äratava laiema mõiste „religiooni“ alla. Sisulisteks selgitusteks polnud situatsioon kohane.

Nüüd siis on õnneks hakatud juba üldisemalt mõistma: religioon on kultuurinähtus, pealegi psühholoogiliselt erakordselt huvitav fenomen. Psühholoogiliselt huvitavad on Ida kõrgkultuurid meile laiemaltki, kuivõrd neis on mõnigi valdkond rohkem välja arenenud kui euroopa kultuuris — vaimulikest eneseteostusviisidest erootikani — ja näiteid sellestki, et need kaks „kurja“ asja — nagu meile on püütud sugereerida! — on veel omavahel liitudeski andnud hämmastavalt ilusaid sulameid...

Põhiliseks töövormiks on meil loenguõhtud. Esinenud on pea-aegu kõik, kes Eestis vähegi tõsisemalt orientalistikaga tegelenud. Kui hiljutisemast ajast kedagi nimetada, siis: budoloog Linnart Mäll on lugenud ja kommenteerinud suutratõlkeid, katoliku preester Einar Laigna rääkis bütsantsi kultuurist, iranist Haljand Udam tegi algust sissejuhatusega araabia filosoofiasse. Sel aastal on meil võimalik õppida hiina ja jaapani keelt. Igal kevadel ja sügisel teeme kultuuriloolise ekskursiooni, vaatame põhiliselt vanu kirikuid ja mõisaansambleid; üpris sageli korraldame aktiivi kaminaõhtuid Aegviidu-Mustjõe.

Võtame vastu ka uusi liikmeid. Kes Tallinnast või mujalt Põhja-Eestist tunneb huvi, tulgu veidi enne järjekordse klubiõhtu algust Salme 12 II korruse ruumi nr. 31; koos käime iga kuu 1. ja 3. neljapäeval kell 19.00.

Tallinna Orientaalklubi juhataja
Ingvar Luhaäär.

Loodi Eesti Orientalistika Fond

Eesti Akadeemilise Orientaalselti juhatus otsusega 16. märtsist 1989. a. loodi Eesti Orientalistika Fond. Fondi eesmärgiks on eelkõige orientalistikateaduse edendamine Eestis, aga ka Ida kirjanduse tõlkimise soodustamine, kultuurisidemetes arendamine idamaadega jms. Fondist hakatakse eraldama stipendiume ja toetusi üliõpilastele, uurijatele ja tõlkijatele. Pikemalt kirjutame Fondist edaspidi.

Toimetaja: Märt Läänemets.
Makett: Indrek Ude.
Päise kujundus: Leonhard Lapin.

Ja me nägimegi...

Algus 2. lk.

hendab, nagu viini operettki, žanri. Liaoningi provintsi pekingi ooper on kuulus kogu maailmas. Kaks aastat tagasi esines see Vilniuses. Väike grupp Tartu orientaliste ja näitlejaid, kes vaatamas käis, tundis enamat kui vaimustust. Niisugust meisterlikkust ja näitlejakooli meie teatrites ei näe. Üks ja sama näitleja suudab laulda, tantsida ja teha akrobaatilisi trikke, mida isegi igas tsirkuses näha ei saa. Ning kõik tuleb välja kuidagi loomulikult, nähtava pingutuseta, ülimalt kaunilt. Eks me näe, võib-olla juba oktoobris. Kuid juunis on pekingi ooper (kahjuks ei tea, kust kohast Hiinas) kavas ka Soomes toimuvale ülemaailmsel teatريفestivalil.

10. märtsi hommikul sõideti Tallinna. Kahjuks ka Tallinnale langes vaid üks tööpäev. Ja seegi oli sama tihe, kui Tartus. Külalisi huvitas villane riiet, seepärast käidi vabrikus „Keila“. Meid huvitab hiina restorani avamine, seepärast kohtuti Tallinna Toitlustuskondide esindajatega. Loodetavasti saab hiina restoranist tõesti asja ning mitte üksnes Tallinnas. Just Tartus peaks see eelkõige olema! Loodame kooperatiivide peale.

„Tallinnfilm“ ning arutlused filmikunstist Hiinas ja Eestis.

Me oleme vähe näinud uusi hiina filme, kuid teame, kui edukad nad on Lääne festivalidel. Koostöö? Miks mitte! Eesti-Hiina ühisfilm? Oleks väga tore!

Laupäeval ja pühapäeval hommikul tutvuti Tallinna vanalinna, mis külastele suure elamuse pakkus. Kuid siiski vapustavam oli neile Tartu oma vaikuse ja inimtühjusega. „Kui Hiinasse tulete, siis näete, mida tähendab inimrohkus,“ väitsid nad nagu ühest suust.

Tallinna Kiirabihaigla ja Tartu Ülikoolile alluv südamekirurgikeskus. Paistab, et ka seal saab koostööst asja. Hiinast Eestisse arstid südamekirurgiat õppima, meilt sinna nõelravi-jad!

Tallinna Vanalinna Laste Muusikamaja. Mis võimalusi pakkuv koostöö hiina lastega! Pirgu arenduskeskus. Uued ideed! Kas on meil selles osas Hiinale midagi pakkuda? Vestlusest jäi küll mulje, et on. Järelikult jälle koostöö.

Lahkudes oli nii meil kui ka külalistel päris kahju, et Eestisse nii vähe aega oli planeeritud. Kuid see oli ikkagi esimene visiit. Lepingu kohaselt peaksid peagi järgnema uued. Jääme ootama!

V. S.

Toimetuselt

Alates käesolevast numbrist ilmub „Sõnumitooja“ endisest poole suuremas tiraažis (30 000). Kõige lähemas tulevikus anname välja ka kahe esimese numbri (jaanuar, nr. 1—2, ja veebruar, nr. 3—4) lisatiraaži. Praegust nõudlust arvestades ei jätku aga ka sellest kõigile soovijale (tiraaži edasine suurendamine jätkuva paberidefitsiidi tingimustes kahjuks ei ole võimalik). Seepärast oleme sunnitud teatama, et aastatellimusi me „Sõnumitoojale“ vastu võtma ei hakka. Edaspidi väljastame lehte toimetusest posti teel piiratud hulgal endises korras, s.o. üksikuid numbreid neile, kes on iga järgmise kuu eest ette tasunud. Eelistatud on kollektiivsed soovivaaldused (väh. 10 eks.) Edaspidi palume raha saata ainult EAO arveldusarvele (nr. 700840 NSVL Elamu-sotsiaalpanga Tartu osak.). Palume iga rahasaadetise puhul täpselt kirja panna, mitu eksemplari ja millist numbrit saadetud summa eest soovitakse.

„Sõnumitooja“ parema lugejani jõudmise huvides praeguse tiraaži võimaluste piires oleksime huvitatud kohalike „Ajakirjanduslevi“ ettevõtete ja muude kaubandusorganisatsioonide abist. Oleme valmis sõlmima lepinguid üksikisikute ja asutustega „Sõnumitooja“ realiseerimiseks kohapeal. Asjast huvitatutel pööruda tingimustes kokku leppimiseks toimetuse poole.

Vabandame kõigi nende ees, kes pole veel kätte saanud „Sõnumitooja“ esimesi numbreid. Lisatiraaži ilmudes likvideerime viivitamatult oma võla.

Täname kõiki asutusi ja ettevõtteid, kes on aidanud meil lahendada paberihanke probleeme.

Toimetuse aadress: 202400 Tartu Tiigi 78 ruum 117.
Trükikoda „Oktoober“ Tallinn, Kreutzwaldi 24.
Ofsettrükk. Tellimise nr.1352 Maht 1 pg. Tiraaž 30 000.